

สัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพ ของชาวเลอุรักลาโว้ย อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

Belief Symbols in the Art of Coffin Carving of the Urak Lawoi Sea People in Koh Lanta District, Krabi Province

ธชมล กำลั้งเกื้อ¹

กนกกาญจน์ เมืองแก้ว²

Thachamon Kamlangkuea

Kanokkarn Mueangkaew

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพ และความสัมพันธ์ของการแกะสลักโลงศพกับความเชื่อและวิถีของชาวเลอุรักลาโว้ย อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ผ่านการมีส่วนร่วมภายใต้กรอบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมสัญลักษณ์ และวัดสัญลักษณ์ในพิธีกรรม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า สัญลักษณ์ทางความเชื่อในการแกะสลักโลงศพเป็นลวดลายต่าง ๆ สื่อถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ จักรวาล วิญญาณ และโลกหลังความตาย

¹ผู้ประพันธ์อันดับแรก อาจารย์หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ วิชาเอกภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ติดต่อได้ที่: mmae.kkam@gmail.com

¹First Author, Lecturer, Bachelor of Education Program in Thai, Faculty of Education, Thaksin University, Phatthalung Campus, e-mail: mmae.kkam@gmail.com

²ผู้ประพันธ์บรรณกิจ อาจารย์สาขาการศึกษาทั่วไป สำนักวิชาพหุภาษาและการศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ติดต่อได้ที่: Kanokkarn325@gmail.com

²Corresponding Author, Lecturer, General Education, School of Languages and General Education, Walailak University, e-mail: Kanokkarn325@gmail.com

โดยแบ่งเป็น 3 ลักษณะสำคัญ คือ 1) สัญลักษณ์จากธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ 1.1) ลวดลายคลื่นทะเล 1.2) ลวดลายพืชทะเล 1.3) ลวดลายปลา 1.4) ลวดลายเต่า และ 1.5) ลวดลายนกทะเล 2) สัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับวิถีความเชื่อกับการดำเนินชีวิต แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 2.1) ลวดลายเรือ 2.2) ลวดลายดวงดาว และ 2.3) ลวดลาย พระอาทิตย์ พระจันทร์ และ 3) สัญลักษณ์เรขาคณิต ได้แก่ 3.1) ลวดลายเส้นโค้ง 3.2) ลวดลายวงกลม และ 3.3) ลวดลายสามเหลี่ยม โดยพบสัญลักษณ์ทางความเชื่อของ ชาวเลอุรักลาไว้อย่างชัดเจนผ่านศิลปะการแกะสลักโลงศพ 2 มิติ คือ 1) มิติความเชื่อเกี่ยวกับ ธรรมชาติ และ 2) มิติความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณและโลกหลังความตาย ทั้งนี้การแกะสลัก โลงศพของชาวเลอุรักลาไว้อย่างสะท้อนถึงความเชื่อทางวัฒนธรรมในการแกะสลักโลงศพที่ ส่งผลให้เกิดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในการต่อยอดงานฝีมือและถ่ายทอดผ่านรูปแบบ สัญลักษณ์ต่าง ๆ ทางความเชื่อเพื่อให้ความเป็นชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้อย่างคงอยู่คู่กับ ชุมชนสืบไป

คำสำคัญ: ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ เกาะลันตา ศิลปะการแกะสลักโลงศพ สัญลักษณ์เกี่ยวกับความเชื่อ

Abstract

This research article aims to study the belief symbols in the art of coffin carving and the relationship between coffin carving and beliefs and ways of life of the Urak Lawoi sea people in Koh Lanta District, Krabi Province, through participation in a qualitative research framework. Using symbolic behavior theory and symbolic objects in rituals, the researcher analyzes content data and presents it in a descriptive and analytical format.

The research findings reveal that the symbols of belief in the carvings on coffins represent the relationship between humans, nature, the universe, spirits, and the afterlife. There are three main categories: 1) nature symbols (wave patterns, aquatic plant patterns, fish patterns, turtle patterns, and seabird patterns); 2) the symbols of belief systems and ways of life (boat patterns, star patterns, and sun and moon patterns); and 3) geometric symbols

สัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพ ของชาวเลอุรักลาไว้อำเภอลันตา จังหวัดกระบี่

(curved line patterns, circular patterns, and triangle patterns). The research found two dimensions of the belief symbols in the art of coffin carving, including 1) the dimension of belief in nature and 2) the dimension of belief in spirits and the afterlife. Furthermore, the coffin carvings of the Urak Lawoi sea people reflect cultural beliefs in coffin carving that have led to the development of cultural wisdom in crafting and transmitting these beliefs through various symbolic forms, ensuring that the identity of the Urak Lawoi ethnic group continues to thrive within the community.

Keywords: Urak Lawoi, Koh Lanta, The Art of Coffin Carving, Belief Symbols

บทนำ

“ชาวเล” หรือที่รู้จักในชื่อ “ชาวอุรักลาไว้อ์” เป็นกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเลและหมู่เกาะในทะเลอันดามันของประเทศไทย เช่น ภูเก็ต พังงา กระบี่ ตรัง และสตูล มีหลักฐานว่าชาวเลมีถิ่นฐานในภูมิภาคนี้มานานับพันปี โดยเชื่อว่าพวกเขาเป็นหนึ่งในกลุ่มชนพื้นเมืองที่อพยพมาจากหมู่เกาะในมหาสมุทรอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อหลายศตวรรษก่อน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวเลสะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับธรรมชาติโดยเฉพาะทะเล ซึ่งเป็นทั้งแหล่งอาหาร แหล่งที่อยู่อาศัย และเป็นศูนย์กลางของความเชื่อและพิธีกรรมทางจิตวิญญาณ (Srikummool & et al, 2022: 5)

ชาวอุรักลาไว้อ์มีพิธีกรรมทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น ประเพณีลอยเรือ ซึ่งเป็นพิธีกรรมเพื่อขับไล่วิญญาณชั่วร้ายและขอพรจากทะเลให้คุ้มครองชุมชน การลอยเรือเป็นทั้งการแสดงเคารพต่อธรรมชาติและการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ (Seetaraso & et al, 2020: 1042–1065) และเป็นประเพณีที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของชาวเลที่มีบรรพบุรุษและความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณและโลกหลังความตาย ดังที่ Lane, Price & Spencer (2022: 15) กล่าวว่า โลงศพมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตและพิธีกรรมความตายของชาวเลอุรักลาไว้อ์บนเกาะลันตา ทั้งยังเป็นสัญลักษณ์แห่งความเชื่อมโยงระหว่างโลกมนุษย์และโลกวิญญาณ ชาวเลเชื่อว่าการจัดเตรียมโลงศพอย่างเหมาะสมจะช่วยให้วิญญาณของผู้ตายเดินทางไปสู่โลกหลังความตายอย่างราบรื่น

การวิจัยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมสัญลักษณ์ และวัตถุสัญลักษณ์ในพิธีกรรมของวิกเตอร์ เทอร์เนอร์ (Turner, 1967: 250) ที่มองว่าพิธีกรรมเป็นรูปแบบสำคัญในการสื่อความหมายสำคัญทางวัฒนธรรม และสัญลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรมเป็นตัวส่งผ่านแก่นสำคัญนั้น นอกจากนี้ พิเชฐ สายพันธ์ (2539: 14) ยังได้กล่าวว่า พิธีกรรมในมุมมองของ Turner เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคมประกอบขึ้นจากสัญลักษณ์และชุดพฤติกรรมสัญลักษณ์ พิธีกรรมจึงเป็นระบบของความหมายที่สามารถเชื่อมโยงกลับไปถึงโครงสร้างสังคมที่พิธีกรรมนั้นเกิดขึ้นได้

ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์ อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่ ยังคงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในประเทศไทยที่ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้าใจมิติทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของชุมชนผ่านสัญลักษณ์และลวดลายต่าง ๆ ในศิลปะการแกะสลักโลงศพที่สะท้อนถึงความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและโลกวิญญาณ สำหรับชาวเลอุรักลาไวย์นั้นโลงศพไม่ใช่เพียงวัตถุสำหรับบรรจุร่างผู้ล่วงลับ แต่เป็นพาหนะเชิงสัญลักษณ์ที่ช่วยนำทางวิญญาณไปยังโลกหลังความตายทำให้กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้ในพื้นที่ดังกล่าวจึงมีความโดดเด่นในหลาย ๆ มิติถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวเล โดยสะท้อนจากการแกะสลักโลงศพที่ยังมีอยู่ในปัจจุบัน

โดยสนใจศึกษาสัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไวย์บนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ว่า ศิลปะการแกะสลักโลงศพมีความสำคัญอย่างไรต่อการเข้าใจมิติทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของชุมชน สัญลักษณ์ที่ปรากฏในงานแกะสลักโลงศพที่มีความโดดเด่น เป็นประเด็นที่น่าสนใจค้นหาคำสำคัญของสัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไวย์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไวย์ อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการแกะสลักโลงศพกับความเชื่อและวิถีของชาวเลอุรักลาไวย์ อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่

สัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพ ของชาวเลอุรักลาไว้ย อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่

วิธีการวิจัย

การวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมสัญลักษณ์ และวัตถุดิบสัญลักษณ์ในพิธีกรรม ของ วิกเตอร์ เทอร์เนอร์ (Turner, 1967: 250) ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาใช้การสุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มคนที่มีความรู้ด้านการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไว้ย หรือช่างแกะสลักโลงศพในพื้นที่ และ 2) กลุ่มชาวเลอุรักลาไว้ยที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการแกะสลักโลงศพ

2. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัย มี 2 แบบ ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกต แบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าจะใช้การตรวจสอบในด้านของข้อมูล ผู้วิจัย และวิธีการ ซึ่งด้านข้อมูลนั้นจะมีการตรวจสอบทั้งเรื่องของบุคคล เวลา และสถานที่ เพื่อความแม่นยำของข้อมูลเมื่อนำข้อมูลในแต่ละช่วงมาเทียบกัน ในด้านของผู้วิจัยจะเปลี่ยนผู้เก็บข้อมูลเป็นผู้ช่วยนักวิจัย 3 คน เพื่อตรวจสอบความแม่นยำของข้อมูลในชุดแรกที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลไว้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จาก 3 แหล่งข้อมูล ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการรวบรวมเอกสาร นำข้อมูลมาตรวจสอบด้วยวิธีการสามเส้ามาใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล (Denzin, 2006: 145) ยังมีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยผู้วิจัยจะป้อนคำถามในที่ประชุมเพื่อให้ที่ประชุมได้ร่วมกันให้ข้อมูล ข้อคิดเห็นและร่วมกันอภิปรายในประเด็นสำคัญ เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเอกสารจากหลักฐานและแนวคิดที่ปรากฏ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนามด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

4.2 ศึกษาความสัมพันธ์ของการแกะสลักโลงศพกับความเชื่อและวิถีของชาวเลอุรักลาไวย์ อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่ จากการสังเกต สัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่มย่อย ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องสัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไวย์ อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่ ใช้นามสมมติในการนำเสนอข้อมูลเนื่องด้วยผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางผลการวิจัย ดังนี้

1. สัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไวย์ อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่

ผลการศึกษาสัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไวย์ อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่ พบว่า แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ สัญลักษณ์จากธรรมชาติ สัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับวิถี ความเชื่อ และการดำเนินชีวิต และสัญลักษณ์เกี่ยวกับรูปทรงเรขาคณิต รายละเอียดดังนี้

1.1 สัญลักษณ์จากธรรมชาติ

ลวดลายที่มาจากสัญลักษณ์จากธรรมชาติ สะท้อนถึงความผูกพันของชาวเลกับธรรมชาติและท้องทะเล ได้แก่ ลวดลายคลื่นทะเล พืชทะเล ปลา เต่า และนกทะเล ดังนี้

(1) ลวดลายคลื่นทะเล

คลื่นทะเลสื่อถึงการเดินทางของวิญญาณจากโลกนี้ไปสู่โลกหน้า โดยคลื่นเป็นสัญลักษณ์ของการเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้คลื่นยังสื่อถึงความไม่สิ้นสุดของวัฏจักรชีวิต ชาวเลเชื่อว่าคลื่นทะเลช่วยนำพาวิญญาณไปยังที่สงบสุข ลายคลื่นทะเลยังแสดงถึงพลังของธรรมชาติและการเคารพในพลังนี้ ดังที่ มะขาม (นามสมมติ) (สัมภาษณ์: 16 มีนาคม 2568) กล่าวว่า “บรรพบุรุษเราที่เสียชีวิตไปแล้วมีการประกอบพิธีกรรมศพนั้นต้องมีการแกะสลักหรือวาดลวดลายคลื่นทะเลเพราะว่าคลื่นทะเลเป็นตัวแทนของชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นการเกิด การเติบโต หรือการสูญเสีย เรามองว่าคลื่นทะเลเปรียบเสมือนตัวกลางที่เชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์และโลกวิญญาณ” ความโค้งมนของลายคลื่นยังสื่อถึงความอ่อนโยนของธรรมชาติ

สัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพ ของชาวเลอุรักลาไว้ย อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่

ในขณะเดียวกันก็แสดงถึงพลังที่ยิ่งใหญ่และยากจะควบคุม คลื่นทะเลเป็นสัญลักษณ์ของการชำระล้าง ชาวเลเชื่อว่าคลื่นสามารถชำระล้างสิ่งไม่ดีหรือพลังงานลบออกไปได้ทำให้การเดินทางของวิญญาณบริสุทธิ์และสงบสุข นอกจากนี้ลายคลื่นทะเลยังแฝงนัยถึงความ เป็นนิรันดร์ โดยไม่มีจุดเริ่มต้นหรือจุดสิ้นสุดเปรียบได้กับวัฏจักรของชีวิตที่หมุนเวียนตลอดไป

(2) ลวดลายพืชทะเล

พืชทะเล เช่น ปะการัง และต้นโกงกาง เป็นสัญลักษณ์สะท้อนถึงการเติบโต การต่อสู้เพื่ออยู่รอด และการเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ พืชทะเลยังแสดงถึงการฟื้นฟู และการเริ่มต้นใหม่ในอีกภพหนึ่ง ลวดลายของพืชทะเลยังสื่อถึงการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด และการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่ท้าทาย พืชทะเลต้องการความแข็งแกร่งและความยืดหยุ่นในการเติบโตและอยู่รอดในที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังที่ แก้ว (นามสมมติ) (สัมภาษณ์: 16 มีนาคม 2568) กล่าวว่า “ลายพืชทะเลบนโลงศพ จึงเป็นการแสดงถึงความแข็งแกร่งและความสามารถในการปรับตัวของวิญญาณผู้ตายในการเดินทางไปยังโลกหน้า”

(3) ลวดลายรูปปลา

ปลาเป็นตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ ทะเล รูปปลาที่แกะสลักบนโลงศพยังสื่อถึงความหวังว่าในโลกหน้า ผู้ตายจะมีชีวิตที่อุดม สมบูรณ์เหมือนในโลกนี้ ในแง่จิตวิญญาณแล้วนั้นรูปปลาสื่อถึงการส่งวิญญาณผู้ตายให้เดินทางอย่างปลอดภัยในโลกหน้า ดังที่ ชาย (นามสมมติ) (สัมภาษณ์: 16 มีนาคม 2568) กล่าวว่า “ปลาเป็นสัญลักษณ์ของการนำพาและการปกป้องจากอันตรายระหว่างทาง นอกจากนี้ปลายังเป็นตัวแทนของความหวังว่าผู้ตายจะได้พบกับชีวิตที่สมบูรณ์ในอีกภพหนึ่ง” ลายปลาในงานแกะสลักมักสะท้อนถึงพันธุ์ปลาที่ชาวเลมีความคุ้นเคย เช่น ปลากะเบน ที่สื่อถึงความสิ้นไหลและความปราดเปรียว หรือปลาทูน่าที่เป็นแหล่งอาหารสำคัญ

(4) ลวดลายรูปเต่า

เต่าเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญในวัฒนธรรมชาวเล สื่อถึงความมั่นคงและการปกป้อง เต่ามักถูกมองว่าเป็นสัตว์ที่เชื่อมระหว่างโลกมนุษย์และโลกวิญญาณ เต่าเป็น ตัวแทนของความมั่นคงและการป้องกันอันตราย นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าเต่าสามารถ ช่วยนำพาวิญญาณเดินทางข้ามผ่านอุปสรรคในระหว่างการเดินทางไปยังโลกหน้าได้อย่าง ราบรื่น อีกทั้งรูปเต่าที่แกะสลักบนโลงศพของชาวเลถือเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายลึกซึ้ง

ในหลากหลายมิติ ดังที่ แก้ว (นามสมมติ) (สัมภาษณ์: 16 มีนาคม 2568) เล่าว่า “สำหรับชาวเล เตาไม่ได้เป็นเพียงสัตว์ทะเลทั่วไปแต่ยังเป็นตัวแทนของความแข็งแกร่งและการปกป้องในเชิงจิตวิญญาณ และเปลือกของเตาที่แข็งแรงสะท้อนถึงการป้องกันภัยจากสิ่งชั่วร้ายและอุปสรรคได้” ชาวเลเชื่อว่าเตาสามารถช่วยคุ้มครองวิญญาณของผู้ล่องลပ်ให้เดินทางไปยังโลกหน้าได้อย่างปลอดภัย ทั้งนี้เตายังสื่อถึงความมั่นคงในชีวิตเปรียบเสมือนพื้นฐานที่แน่นหนาของครอบครัวและชุมชน

(5) ลวดลายนกทะเล

นกทะเลสื่อถึงความอิสระและการปลดปล่อยวิญญาณ ชาวเลเชื่อว่านกทะเลสามารถนำพาวิญญาณไปยังโลกหน้าที่สงบสุข ลวดลายนกทะเลจึงแสดงถึงความหวังว่าผู้ตายจะสามารถหลุดพ้นจากพันธนาการของโลกนี้และพบกับความสงบในอีกภพ นกทะเลเป็นตัวแทนของความอิสระและการปลดปล่อย การแกะสลักลายนกทะเลบนโลงศพจึงมีความหมายที่ลึกซึ้งในการแสดงถึงการปลดปล่อยวิญญาณจากข้อจำกัดของโลกทางกายภาพ ดังที่ ชาย (นามสมมติ) (สัมภาษณ์: 16 มีนาคม 2568) เล่าว่า “นกทะเลเป็นสัญลักษณ์แห่งความหวังและอิสระให้ผู้ตายได้พบกับความสงบในอีกภพ” นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงความเชื่อที่ว่าวิญญาณจะได้รับการนำพาไปสู่การพักผ่อนในโลกหน้าโดยไม่ต้องเผชิญกับการต่อสู้หรือความขัดแย้ง

1.2 สัญลักษณ์เกี่ยวกับวิถี ความเชื่อ และการดำเนินชีวิต

ลวดลายที่มาจากสัญลักษณ์สัญลักษณ์เกี่ยวกับวิถีความเชื่อ และการดำเนินชีวิตของชาวเลอุรักลาไวย์ ได้แก่ ลวดลายรูปเรือ ดวงดาว พระอาทิตย์ และพระจันทร์

(1) ลวดลายรูปเรือ

เรือเป็นสัญลักษณ์ของการเดินทางและการข้ามผ่าน ในวิถีชีวิตของชาวเลเรือเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิต ทั้งนี้ลวดลายเรือที่แกะสลักบนโลงศพชาวเลมีความหมายลึกซึ้งในเชิงสัญลักษณ์ของการเดินทางและการข้ามผ่านโลกแห่งชีวิตไปยังอีกภพหนึ่ง เรือเป็นตัวแทนของการข้ามทะเลแห่งชีวิต วิญญาณผู้ตายจะถูกนำพาไปยังที่ที่สงบสุขเหมือนกับการเดินทางข้ามทะเลที่ไม่สิ้นสุด ชาวเลเชื่อว่าเมื่อวิญญาณขึ้นเรือมันจะได้รับการปกป้องและคุ้มครองจากการเดินทางที่ยาวไกลไปยังโลกหน้า ดังที่ ชาย (นามสมมติ) (สัมภาษณ์: 16 มีนาคม 2568) เล่าว่า “ลายเรือหรือรูปเรือบนโลงศพสะท้อนถึงความเชื่อที่ว่าในขณะที่ชีวิตมีการเดินทางและการเคลื่อนไหวแต่ก็มีการคุ้มครองและการดูแลจาก

สัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพ ของชาวเลอรักกลาไว้ย อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่

จักรวาลหรือพลังเหนือธรรมชาติ และวิญญาณได้เดินทางโดยเรือจะทำให้การเดินทางไปสู่โลกหน้าเป็นไปอย่างราบรื่นและปลอดภัย"

(2) ลวดลายดวงดาว

ดวงดาวสื่อถึงความหวังและแสงนำทางในความมืด ชาวเลที่เดินเรือในทะเลเปิดมักใช้ดวงดาวในการนำทาง โดยลายดวงดาวบนโลงศพจึงเป็นสัญลักษณ์ของการขึ้นนำวิญญาณให้เดินทางสู่ที่สงบสุข ลวดลายดวงดาวบนโลงศพจึงสะท้อนถึงความหวังว่าผู้ล่วงลับ จะได้รับการนำทางอย่างมั่นคงและไม่หลงทางในโลกวิญญาณ การแกะสลักลายดวงดาว จึงเป็นการอวยพรให้ผู้ตายมีแสงสว่างนำทางสู่ความสงบสุข ดวงดาวยังเปรียบเสมือนตัวแทนของบรรพบุรุษหรือวิญญาณที่คอยเฝ้ามองและปกป้องลูกหลาน อีกทั้งดวงดาวยังสื่อถึงความเป็นนิรันดร์ ในมุมมองของชาวเลที่เชื่อว่าชีวิตไม่สิ้นสุด ลายดวงดาวจึงแสดงถึงความต่อเนื่องของวัฏจักรชีวิตและความสงบสุขในโลกหลังความตาย ดังที่ มะขาม (นามสมมติ) (สัมภาษณ์: 16 มีนาคม 2568) เล่าว่า "ชาวเลมักมองว่าดวงดาวเป็นสัญลักษณ์ของแสงสว่างที่จะนำดวงวิญญาณไปพบเจอกับแสงสว่างในโลกหน้า" และในเชิงสุนทรียภาพลวดลายดวงดาวมักถูกแกะสลักอย่างละเอียดและมีความสมมาตร เพื่อสื่อถึงความสมดุลและความเป็นระเบียบในธรรมชาติ ดวงดาวที่เปล่งแสงบนโลงศพจึงเป็นสัญลักษณ์ของการอำลาที่เต็มไปด้วยความรัก ความหวัง และคำอวยพรจากครอบครัวและชุมชน

(3) ลวดลายพระอาทิตย์และพระจันทร์

พระอาทิตย์และพระจันทร์เป็นสัญลักษณ์ของการหมุนเวียนและสมดุลในชีวิต พระอาทิตย์สื่อถึงพลังชีวิต การเริ่มต้นใหม่ และแสงสว่างในขณะที่พระจันทร์เป็นตัวแทนของความสงบและการพักผ่อน ลวดลายสะท้อนถึงวัฏจักรของชีวิตและความเชื่อว่าความสมดุลจะนำพาความสงบสุขมาสู่จิตวิญญาณ สำหรับชาวเลพระอาทิตย์และพระจันทร์เป็นสัญลักษณ์สำคัญของการเริ่มต้นและการสิ้นสุด ลายพระอาทิตย์จึงมีความหมายถึงความหวังและความสว่างที่นำพาผู้ล่วงลับไปสู่โลกหน้าอย่างเต็มไปด้วยพลังชีวิต ในทางกลับกันพระจันทร์เป็นสัญลักษณ์ของความสงบ ความสมดุล และการพักผ่อน ดังที่ มะขาม (นามสมมติ) (สัมภาษณ์: 16 มีนาคม 2568) เล่าว่า "ชาวเลมักมองว่าพระจันทร์เป็นตัวแทนของความเยือกสงบที่มาพร้อมกับการพักผ่อนหลังจากวันที่ยาวนาน ลวดลายพระจันทร์บนโลงศพจึงสื่อถึงความสงบสุขและความพึงพอใจที่ผู้ตายจะได้รับในโลก

หลังความตาย” ชาวเลเชื่อว่าความสมดุลระหว่างพระอาทิตย์และพระจันทร์จะนำพาความสงบสุขมาสู่จิตวิญญาณของผู้ล่วงลับ

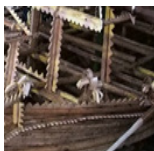
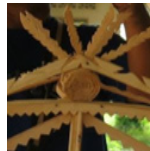
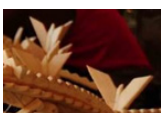
1.3 สัญลักษณ์เกี่ยวกับรูปทรงเรขาคณิต

ลวดลายที่มาจากรูปทรงเรขาคณิต ได้แก่ 3.1) ลวดลายเส้นโค้ง 3.2) ลวดลายวงกลม และ 3.3) ลวดลายสามเหลี่ยม ในงานแกะสลักแสดงถึงความสมดุลและการหมุนเวียนของชีวิต เส้นและรูปร่างสะท้อนถึงการมองโลกในแง่ที่ทุกสิ่งล้วนเกี่ยวโยงกัน ลายเรขาคณิตยังบ่งบอกถึงความเป็นระเบียบและความสามัคคีในธรรมชาติ ซึ่งลวดลายเรขาคณิตที่ปรากฏในงานแกะสลักโลงศพชาวเลสื่อถึงความสัมพันธ์ที่ไม่สิ้นสุดและความต่อเนื่องของธรรมชาติ สมหญิง (นามสมมติ) (สัมภาษณ์: 16 มีนาคม 2568) กล่าวว่า “การใช้เส้นโค้งแสดงถึงการไหลลื่นของพลังชีวิตที่ไม่มีการหยุดพัก วงกลมแทนการหมุนเวียนที่ไม่มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด ขณะที่สามเหลี่ยมเป็นสัญลักษณ์ของความมั่นคง และความสามัคคี” อนึ่ง ลายเส้นโค้ง วงกลม และสามเหลี่ยมอาจหมายถึงภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติที่อยู่รอบตัว เส้นโค้ง หมายถึงคลื่นทะเล พืชทะเล หรือสิ่งที่มาจากธรรมชาติใกล้ตัว วงกลม หมายถึงพระจันทร์ พระอาทิตย์ เป็นต้น อีกทั้งการนำลวดลายเหล่านี้มาใช้บนโลงศพจึงเป็นการสะท้อนถึงความเชื่อที่ว่าผู้ตายจะได้รับความสงบและความสมดุลในโลกหลังความตายนอกจากนี้การใช้ลายเรขาคณิตยังสะท้อนถึงความเชื่อในความสามัคคีและการทำงานร่วมกันในชุมชน ชาวเลมักให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างสงบและเป็นหนึ่งเดียวในชุมชน โดยลวดลายเหล่านี้แสดงถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่มีการหมุนเวียนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ภาพลวดลายที่แกะสลักบนโลงศพของชาวเลอุรักลาโว้ยซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางความเชื่อที่สื่อถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ จักรวาล วิญญาณ และโลกหลังความตาย ดังตารางที่ 1

สัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโครงสร้าง
ของชาวเลอุรักลาไว้อ อำเภอลำตา จันทบุรี

ตารางที่ 1: ภาพสัญลักษณ์แสดงภาพการแกะสลักโครงสร้างของชาวเลอุรักลาไว้อ

สัญลักษณ์จากธรรมชาติ	สัญลักษณ์เกี่ยวกับวิถี ความเชื่อและการดำเนินชีวิต	สัญลักษณ์เรขาคณิต
คลื่นทะเล 	เรือ 	เส้นโค้ง วงกลม สามเหลี่ยม
พืชทะเล 	ดวงดาว 	
ปลา 	พระอาทิตย์ 	
เต่า 	พระจันทร์ 	
นกทะเล 		

ตารางที่ 1 ภาพสัญลักษณ์การแกะสลักโลศพของชาวเลอุรักลาไว้อยู่มี 3 สัญลักษณ์ คือ 1) สัญลักษณ์จากธรรมชาติ ได้แก่ คลื่นทะเล พืชทะเล ปลา เต่า และนก ทะเล 2) สัญลักษณ์เกี่ยวกับวิถีความเชื่อและการดำเนินชีวิต และ 3) สัญลักษณ์เรขาคณิตพบ 10 ภาพ ได้แก่ ภาพที่ 1 เป็นภาพของการแกะสลักลวดลายคลื่นทะเลที่จะมีลักษณะเป็นรูปคล้ายเกลียวคลื่นจำนวนมากอยู่บริเวณรอบ ๆ โลศพของชาวเลอุรักลาไว้อยู่ ภาพที่ 2 เป็นลายแกะสลักรูปพืชทะเลเป็นสัญลักษณ์ยังสะท้อนถึงการฟื้นฟูและการเริ่มต้นใหม่ ภาพที่ 3 เป็นลายแกะสลักรูปปลาซึ่งปลาที่ชาวเลอุรักลาไว้อยู่นิยมแกะสลัก ภาพที่ 4 เป็นลายแกะสลักรูปซึ่งเต่าเป็นสัตว์ที่มีความสงบและอดทนซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ชาวเลยึดถือในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ภาพที่ 5 เป็นลายแกะสลักรูปนกทะเลซึ่งถือเป็นสัตว์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเดินทางระยะไกลซึ่งเปรียบเสมือนการเดินทางของวิญญาณจากโลกนี้ไปยังโลกหลังความตาย ภาพที่ 6 เป็นลายแกะสลักที่ผสมผสานการต่อไม้เป็นรูปเรือซึ่งเป็นอีกเอกลักษณ์ของการแกะสลักโลศพของชาวเลอุรักลาไว้อยู่ ภาพที่ 7 เป็นลายแกะสลักรูปดวงดาวมักถูกแกะสลักอย่างละเอียดและมีความสมมาตร เพื่อสื่อถึงความสมดุลและความเป็นระเบียบใน ภาพที่ 8 และ ภาพที่ 9 เป็นลายแกะสลักรูปพระอาทิตย์และพระจันทร์ที่มีลักษณะเป็นทรงกลมเรียงรายอยู่บนโลศพรูปเรือ และภาพที่ 10 เป็นลายแกะสลักรูปเรขาคณิตที่มีลักษณะสามเหลี่ยมเล็ก ๆ และนำมาประกอบเป็นสามเหลี่ยมอันใหญ่รายล้อมอยู่รอบ ๆ

ศิลปะการแกะสลักโลศพชาวเลอุรักลาไว้อยู่ เป็นการผสมผสานของสัญลักษณ์ทางความเชื่อที่สะท้อนถึงการเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ จักรวาล วิญญาณ และโลกหลังความตาย สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยดังตารางที่ 2

สัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพ ของชาวเลอุรักลาไว้ย อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่

ตารางที่ 2: แสดงสัญลักษณ์มิติทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไว้ย

สัญลักษณ์ทาง ความเชื่อ	รูปแกะสลัก	มิติความเชื่อเกี่ยวกับ ธรรมชาติ	มิติเกี่ยวความเชื่อเกี่ยวกับ วิญญาณ และโลกหลัง ความตาย
1. สัญลักษณ์จาก ธรรมชาติ	คลื่นทะเล	คลื่นเป็นสัญลักษณ์ของ การเคลื่อนไหวที่แสดงถึง พลังของธรรมชาติที่อ่อน โยน และยิ่งใหญ่ ยากที่จะ ควบคุม	การเดินทางของวิญญาณ จากโลกนี้ไปยังโลกหน้า คลื่น ทะเลเปรียบเหมือนตัวกลาง ที่เชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์ และโลกวิญญาณ
	พืชทะเล	พืชทะเลแสดงให้เห็นถึง ความสมดุลของธรรมชาติ และชีวิต การเติบโต ต่อสู้ และอยู่รอด รวมถึงการเป็น ส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ	การเติบโตทางจิตวิญญาณ และการเคารพในชีวิตที่ผ่าน ไป การเดินทางไปสู่โลกหน้า และการเริ่มต้นใหม่ในโลก แห่งความตาย
	ปลา	ปลาเป็นสัญลักษณ์ของ ความอุดมสมบูรณ์และ ความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับทะเล	ความหวังในโลกหน้าเชื่อ ว่าผู้ตายจะมีชีวิตที่อุดม สมบูรณ์ และเป็นการส่ง วิญญาณผู้ตายให้เดินทางไป ยังโลกหน้าอย่างปลอดภัย
	เต่า	เต่าเป็นตัวแทนของ ความมั่นคงและการป้องกัน อันตราย	การเดินทางของวิญญาณ จะข้ามผ่านอุปสรรค และไป ยังโลกหน้าได้อย่างราบรื่น
	นกทะเล	นกเป็นสัญลักษณ์ของ ความอิสระและการปลด ปล่อย	ผู้ตายจะสามารถหลุดพ้น จากพันธนาการของโลกนี้ และสื่อถึงการเดินทางจาก โลกนี้ไปยังโลกหลังความตาย

สัญลักษณ์ทาง ความเชื่อ	รูปแกะสลัก	มิติตความเชื่อเกี่ยวกับ ธรรมชาติ	มิตีเกี่ยวกับความเชื่อเกี่ยว กับวิญญาณ และโลก หลังความตาย
2. สัญลักษณ์เกี่ยวกับ วิถีความเชื่อและการ ดำเนินชีวิต	เรือ	เรือเป็นสิ่งสำคัญในการ ดำรงชีวิต และเป็น ตัวแทนของการพึ่งพา ธรรมชาติในการเดินทาง	การพาวิญญาณของผู้ ตายข้ามทะเลแห่งชีวิตไป ยังอีกภพหนึ่ง
	ดวงดาว	ดวงดาวเป็นการแสดง ให้เห็นความเชื่อมโยง ระหว่างมนุษย์และ จักรวาล เป็นสัญลักษณ์ ของความหวัง และแสง นำทางในความมืด	การขึ้นนำวิญญาณให้เดิน ทางสู่ที่ที่สงบสุข การนำ วิญญาณให้พ้นจากความ ทุกข์ หรืออุปสรรคในการ เดินทางไปยังโลกหน้า
	พระอาทิตย์ พระจันทร์	สัญลักษณ์ของการ หมุนเวียน และความ สมดุลของชีวิต พระอาทิตย์ หมายถึง พลังชีวิต การเริ่มต้นใหม่ และแสงสว่าง พระจันทร์ หมายถึง ความสงบ และ การพักผ่อน	วัฏจักรของชีวิตและโลก หลังความตายเชื่อว่าความ สมดุลของพระอาทิตย์และ พระจันทร์จะนำความสงบ สุขมาสู่จิตวิญญาณของ ผู้ล่วงลับ
3. สัญลักษณ์เรขาคณิต	เส้นโค้ง วงกลม สามเหลี่ยม	ความสมดุลและการ หมุนเวียนของชีวิต เชื่อว่า โลกและชีวิตล้วนเชื่อมโยง และสัมพันธ์กัน ทุกสิ่งใน จักรวาลเป็นส่วนหนึ่งของ การหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง และความเข้าใจใน ธรรมชาติ	ผู้ตายสามารถเดินทาง ไปสู่ความสงบสุขในโลกหน้า โดยมีความเชื่อว่าผู้ตายจะ เป็นส่วนหนึ่งของจักรวาล ที่มีความสมดุล และมีการ หมุนเวียนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

สัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพ ของชาวเลอุรักลาไว้อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่

ตารางที่ 2 สัญลักษณ์ทางความเชื่อผ่านการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไว้อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่ แบ่งสัญลักษณ์ทางความเชื่อ ออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) สัญลักษณ์จากธรรมชาติ คือ คลื่นทะเล พืชทะเล ปลา เต่า และนกทะเล 2) สัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิต คือ เรือ ดวงดาว พระอาทิตย์ พระจันทร์ และ 3) สัญลักษณ์เรขาคณิต คือ เส้นโค้ง วงกลม และสามเหลี่ยม ซึ่งสัญลักษณ์ดังกล่าวสะท้อนมิติทางความเชื่อของชาวเลอุรักลาไว้อำเภอกะลันตาที่ปรากฏผ่านศิลปะการแกะสลักโลงศพสรุปเป็น 2 ประเด็น คือ 1) มิติความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติ ทั้งการดำรงชีวิต ระเบียบวินัย ความสมดุลและการเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และจักรวาล เชื่อว่าโลกและชีวิตล้วนเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันทุกสิ่งในจักรวาลเป็นส่วนหนึ่งของการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง และความเข้าใจในธรรมชาติ และ 2) มิติความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ และโลกหลังความตาย ความเชื่อเกี่ยวกับโลกหน้า การเชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์และโลกวิญญาณ ความสงบสุข การผ่านพ้นอุปสรรค และการเดินทางของวิญญาณผู้ล่วงลับไปสู่ที่ที่สงบสุข

สัญลักษณ์มิติทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไว้อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่แสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์เกี่ยวกับความตายและโลกหลังความตายของชาวเลอุรักลาไว้อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่ เห็นได้ว่าชาวเลอุรักลาไว้อำเภอกะลันตา (Urak Lawoi) มีมุมมองเกี่ยวกับความตายและโลกหลังความตายที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ดังที่ สุพิน วงศ์บุรณาค (2548: 3-5) ได้กล่าวว่า ชาวเลอุรักลาไว้อำเภอกะลันตามีความเชื่อเรื่องภูตผีและวิญญาณ พวกเขานับถือวิญญาณของบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์และเจ้าที่ไม่มี การแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างธรรมชาติกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

2. ความสัมพันธ์ของการแกะสลักโลงศพกับความเชื่อและวิถีชีวิตของชาวเลอุรักลาไว้อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่

การแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไว้อำเภอกะลันตา มีความสำคัญอย่างลึกซึ้งในเชิงวัฒนธรรม จิตวิญญาณ และสังคม โดยเป็นการสะท้อนถึงความเชื่อ ความเป็นอัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ที่ชาวเลมีต่อธรรมชาติ โลงศพที่ได้รับการแกะสลักอย่างประณีตแสดงถึงการให้เกียรติและความเคารพต่อผู้ล่วงลับ อีกทั้งโลงศพยังสื่อถึงความเชื่อเรื่องการเดินทางของวิญญาณที่ต้องผ่านทะเลเพื่อไปสู่โลกหน้ายังสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวเลที่ผูกพันกับทะเลในทุกแง่มุม ไม่เพียงแต่เป็นสถานที่หาอยู่หากินแต่ยังเป็นศูนย์กลางของจิตวิญญาณและความศักดิ์สิทธิ์ในมุมมองของชุมชน

กระบวนการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไว้นับเป็นงานฝีมือที่ต้องอาศัยทักษะและภูมิปัญญาที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยเริ่มต้นจากการเลือกไม้ที่มีความทนทาน มักใช้ไม้เนื้อแข็งที่สามารถคงสภาพได้นาน จากนั้นจึงทำการตกแต่งให้มีลักษณะเป็นเรือหรือทรงกระบอกก่อนเข้าสู่ขั้นตอนการแกะสลักลวดลายที่ต้องใช้เครื่องมือเฉพาะ เช่น สิวและมิดแกะสลัก เพื่อสร้างรายละเอียดอันวิจิตร กระบวนการนี้ไม่ได้เป็นเพียงงานช่างเชิงศิลป์ แต่เป็นพิธีกรรมทางจิตวิญญาณที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย โดยช่างแกะสลักมักต้องปฏิบัติตามข้อห้ามบางประการ เช่น การงดเว้นอาหารบางชนิดหรือการเข้าพิธีกรรมก่อนเริ่มงานเพื่อให้กระบวนการแกะสลักสมบูรณ์และเกิดความศักดิ์สิทธิ์

ลวดลายที่ประดับอยู่บนโลงศพมีความหมายลึกซึ้ง โดยเฉพาะลวดลายรูปเรือที่เป็นสัญลักษณ์สำคัญแสดงถึงการเดินทางของดวงวิญญาณสู่ดินแดนแห่งใหม่ สัตว์ทะเล เช่น ปลาโลมา เต่า และปลากะเบน มักปรากฏอยู่บนโลงศพเพื่อเป็นตัวแทนของผู้นำทางและผู้คุ้มครองวิญญาณให้เดินทางปลอดภัย ดวงดาวและพืชทะเลที่แกะสลักอยู่โดยรอบเป็นสัญลักษณ์ของความสมดุลในธรรมชาติและการเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับจักรวาล และยังมีลวดลายเรขาคณิตที่สะท้อนถึงแนวคิดเรื่องการเกิดและการตายที่เป็นวัฏจักรไม่รู้จบ ดังที่ สมหญิง (นามสมมติ) (สัมภาษณ์: 16 มีนาคม 2568) เล่าว่า “การแกะสลักโลงศพยังเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่ชาวเลเคารพและพึ่งพิง ลวดลายที่ใช้ เช่น ดวงดาวและพืชทะเล ไม่เพียงแต่เป็นการตกแต่งแต่ยังเป็นตัวแทนของพลังและความสมดุลในจักรวาลแต่ยังสะท้อนถึงปรัชญาในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน” ซึ่งเป็นมุมมองของชาวเลที่มองว่าความตายไม่ใช่จุดสิ้นสุดแต่เป็นเพียงการเปลี่ยนผ่านไปสู่การดำรงอยู่ในอีกภพหนึ่ง

ด้วยสภาพปัจจุบัน การแกะสลักโลงศพแบบดั้งเดิมของชาวเลอุรักลาไว้นกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้วิถีชีวิตของชาวเลเปลี่ยนแปลงไป คนรุ่นใหม่หันไปทำงานนอกชุมชนมากขึ้นส่งผลให้จำนวนช่างฝีมือลดลง โลงศพสำเร็จรูปที่ผลิตจากวัสดุสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ เนื่องจากมีราคาถูกกว่าและใช้เวลาสร้างน้อยกว่าการแกะสลักแบบดั้งเดิม อีกทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในพื้นที่ส่งผลให้วิถีชีวิตที่เคยพึ่งพิงทะเลเป็นหลักถูกลดบทบาทลง ซึ่งกระทบต่อการสืบทอดพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการเตรียมโลงศพให้กับผู้ล่วงลับ เช่นเดียวกับการศึกษาของ ละเอียด กิตติยานันท์ (2529: 156-190) ได้กล่าวว่า การเตรียมพร้อมสำหรับโลก

สัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพ ของชาวเลอุรักลาไว้ย อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่

หลังความตายของชาวเลมีการปฏิบัติกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านพิธีกรรมประเพณีลอยเรือ
การแกะสลักโลงศพ เป็นต้น

แม้ว่าการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไว้ยจะลดบทบาทลงในสังคมปัจจุบัน
แต่ยังคงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางจิตวิญญาณและประวัติศาสตร์ การอนุรักษ์
ศิลปะแขนงนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งในแง่ของการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่คนรุ่นใหม่ การส่งเสริม
อนุรักษ์ สืบทอด และการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของลวดลาย และการบันทึก
องค์ความรู้เพื่อป้องกันการสูญหาย นอกจากนี้ การนำองค์ความรู้ด้านศิลปะแกะสลักไป
ปรับใช้ในผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาจเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้
ศิลปะแขนงนี้สามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบัน และการรักษาศิลปะแกะสลักโลงศพของ
ชาวเลอุรักลาไว้ยไม่ใช่เพียงการคงไว้ซึ่งงานฝีมือดั้งเดิม แต่ยังเป็นการปกป้องรากเหง้าทาง
วัฒนธรรมที่สะท้อนถึงความศรัทธาและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง

อภิปรายผลการวิจัย

ชาวเลเชื่อว่าหลังความตาย วิญญาณของผู้ล่วงลับจะเดินทางไปยังดินแดนที่เรียกว่า
“โลกแห่งบรรพบุรุษ” ซึ่งเป็นสถานที่ที่เต็มไปด้วยความสุขและปราศจากความทุกข์โศก
ชาวเลเชื่อว่าบรรพบุรุษยังคงมีบทบาทในการปกป้องและชี้นำชุมชน คนในชุมชน
จึงแสดงความเคารพและเชื่อมโยงกับบรรพบุรุษผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การเซ่นไหว้ การ
ร้องเพลงประเพณี และการลอยเรือเพื่อส่งดวงวิญญาณ ชาวเลมีธรรมเนียมในการแกะสลัก
โลงศพด้วยสัญลักษณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารระหว่างโลกมนุษย์และโลก
วิญญาณที่สะท้อนถึงการผูกพันลึกซึ้งของชาวเลกับทะเลและธรรมชาติรอบตัว ความหมาย
ทางสัญลักษณ์ที่ปรากฏผ่านลวดลายการแกะสลักโลงศพมีบทบาทสำคัญที่ทำหน้าที่สอน
ให้คนในชุมชนได้เรียนรู้และเข้าใจความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เพื่อเรียนรู้
รักษา และสืบทอดการอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อให้อยู่คู่กับวิถีของชาวเล อีกทั้งยังเป็นการ
สอนให้ลูกหลานและคนในชุมชนมีสำนึกรักบรรพบุรุษ และเป็นส่วนหนึ่งในการสืบทอด
วัฒนธรรมอันดีนี้เพื่อเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนชาวเล

สัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพชาวเลอุรักลาไว้ยไม่เพียง
แต่เป็นการแสดงออกถึงศิลปะพื้นบ้าน แต่ยังสะท้อนถึงความเชื่อของชีวิตและวิญญาณที่
เดินทางจากโลกนี้ไปยังโลกหน้า และการปรับสมดุลกับธรรมชาติที่มีการนำเสนอผ่าน

ศิลปะการแกะสลักโลงศพ ซึ่งมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่มีการเชื่อมโยงในหลายมิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิกเตอร์ เทอร์เนอร์ (Turner, 1967: 250) ตามทฤษฎี พฤติกรรมสัญลักษณ์ และวัตถุสัญลักษณ์ในพิธีกรรมที่มองว่าพิธีกรรมเป็นรูปแบบสำคัญในการสื่อความหมายสำคัญทางวัฒนธรรม และสัญลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรมเป็นตัวส่งผ่านแก่นสำคัญนั้น ศิลปะการแกะสลักโลงศพชาวเลอุรักลาไวเป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นตามช่วงชีวิตของมนุษย์ที่สัมพันธ์อยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับความตาย (ภรดี พันธูภากร และ ชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร, 2567: 149-176) และยังมีส่วนเกี่ยวข้องไปถึงสิ่งเหนือธรรมชาติ และการสื่อสารระหว่างโลกมนุษย์กับโลกหลังความตายที่เต็มไปด้วยความเชื่อ และความหมายทางจิตวิญญาณของชาวเล

ลวดลายที่ปรากฏบนโลงศพของชาวเลอุรักลาไวเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่เชื่อมโยงถึงวิถีชีวิตและความเชื่อที่หยั่งรากลึกในชุมชน การแกะสลักลวดลายนี้ไม่เพียงแต่บ่งบอกถึงตัวตนของผู้ล่วงลับ แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำรงชีวิตและความศรัทธาที่ส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องจากปราสาทศพสุธรรมาสน์ล้านนาของพระพิรุณภาพพ์ ธารพนาลี และคณะ (2563: 49-60) พบว่า การแกะสลักเป็นอีกสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างชัดเจนซึ่งกระบวนการแกะสลักโลงศพยังเป็นเสมือนพิธีกรรมทางสังคมที่สร้างความเชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชน การร่วมมือกันสร้างสรรค์ลวดลายและจัดทำโลงศพสะท้อนถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

สัญลักษณ์ที่ปรากฏบนโลงศพของชาวเลอุรักลาไวมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่แตกต่างจากโลงศพของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอย่างชัดเจนเนื่องมาจากวิถีชีวิตและความเชื่อเฉพาะถิ่นที่ผูกพันกับทะเลและธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง ลวดลายที่แกะสลักบนโลงศพมีบทบาทสำคัญในเชิงสัญลักษณ์สื่อถึงการเดินทางของวิญญาณและการกลับคืนสู่ธรรมชาติ อันเป็นต้นกำเนิดของชีวิต ในขณะที่โลงศพของชาติพันธุ์อื่น เช่น ชาติพันธุ์มอแกน ชาติพันธุ์มอแกน จะเน้นการแสดงถึงสถานะทางสังคมหรือการแสดงความรู้สึกท้อต่อศาสนาที่หลากหลาย ทั้งนี้ศิลปะการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไวกลับมุ่งเน้นการสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างคนและธรรมชาติที่เป็นหัวใจของวิถีชีวิตสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคใต้กับสวัสดิการของรัฐด้านความมั่นคงของมนุษย์ของ วิสุทธิณี ธาณิรัตน์ (2564: 238-250) พบว่า ชาวมอแกนมีวิถีชีวิตที่ให้ความ

สัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพ ของชาวเลอุรักลาไว้ย อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่

สำคัญการแกะสลักโลงศพค่อนข้างน้อย เนื่องจากเมื่อมีชาวมอแกนเสียชีวิตในชุมชนก็จะนำร่างไปฝังดินทันที

สัญลักษณ์บนโลงศพของชาวเลอุรักลาไว้ยยังมีบทบาทในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำทางวิญญาณ การเลือกใช้ลวดลายเฉพาะที่มีความหมาย เช่น เรือ ซึ่งเปรียบเสมือนพาหนะนำพาวิญญาณข้ามทะเลสู่โลกหน้าถือเป็นองค์ประกอบที่แตกต่างจากโลงศพของชาติพันธุ์อื่นที่อาจไม่มีการใช้สัญลักษณ์ที่เฉพาะเจาะจงเช่นนี้ ผนวกกับหน้าที่ของสัญลักษณ์ยังรวมถึงการเชื่อมโยงคนในชุมชนผ่านกระบวนการสร้างสรรค์และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่โลงศพของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอาจถูกผลิตขึ้นโดยแยกจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรม แต่โลงศพของชาวเลอุรักลาไว้ยกลับเป็นผลผลิตของความร่วมมือและความเชื่อที่ผูกพันลึกซึ้งในชุมชน

บทสรุป

สัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไว้ยในอำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่ เปรียบเสมือนกระจกสะท้อนวิถีชีวิตและความเชื่อที่หยั่งรากลึกในวัฒนธรรมดั้งเดิมผ่านลวดลายที่ปรากฏบนโลงศพ ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงการตกแต่งที่งดงาม แต่กลับแฝงด้วยความหมายที่ลึกซึ้งถึงความสัมพันธ์ระหว่างชีวิต ความตาย และธรรมชาติ ลวดลายเรือหรือสัตว์ทะเลที่แกะสลักอย่างวิจิตรลั่นสื่อถึงการเดินทางของวิญญาณ การกลับคืนสู่ทะเลอันเป็นที่มาของชีวิต และการแสดงความเคารพต่อธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ โดยรูปแบบการแกะสลักที่ใช้เส้นสายโค้งเว้าและลวดลายเรขาคณิตยังสะท้อนถึงความเชื่อในพลังจักรวาลและการหมุนเวียนเปลี่ยนผ่านของชีวิต นอกจากสัญลักษณ์ทางธรรมชาติแล้ว ลวดลายบางอย่างยังแสดงถึงความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษและจิตวิญญาณ เช่น การแกะสลักสัญลักษณ์คลื่นทะเลอาจสื่อถึงความผูกพันระหว่างมนุษย์กับดวงวิญญาณผู้ล่วงลับ ขณะที่ภาพดวงตาหรือรูปสัตว์ศักดิ์สิทธิ์อาจเป็นสัญลักษณ์ของการปกป้องรักษาและนำทางดวงวิญญาณสู่ภพภูมิใหม่ ศิลปะการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไว้ยจึงเป็นมากกว่าศิลปกรรมเชิงสุนทรีย์ แต่เป็นภาษาทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย วิถีชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งยังคงได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นแม้จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ก็ตาม

นอกจากนี้ในมิติของความสัมพันธ์ของการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไว้อย่างเปรียบเสมือนบทสนทนาระหว่างคนรุ่นปัจจุบันกับอดีตและอนาคตผ่านสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความศรัทธาและความหวังในโลกหลังความตาย โดยการใช้สัญลักษณ์จากธรรมชาติซึ่งไม่เพียงสะท้อนถึงความผูกพันกับท้องทะเล แต่ยังบอกเล่าความปรารถนาในการกลับคืนสู่บ้านเดิมที่เป็นจุดกำเนิดของชีวิตอีกด้วย อีกทั้งงานแกะสลักเหล่านี้เป็นมากกว่าภาพลักษณ์แห่งความงดงามแต่เป็นเครื่องยืนยันถึงความเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์และจักรวาล ความละเอียดอ่อนของลวดลายที่ถ่ายทอดลงบนเนื้อไม้แสดงถึงความตั้งใจในการเคารพและให้เกียรติต่อผู้ล่วงลับ เมื่อพิจารณาถึงมิติทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณงานศิลปะนี้ยังเป็นพลังสร้างความสามัคคีในชุมชนผ่านการรวมตัวเพื่อประกอบพิธีกรรม การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากคนเฒ่าคนแก่สู่คนรุ่นใหม่ และการสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของรากเหง้าทางวัฒนธรรมทำให้การแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไว้อาจเป็นเสมือนเครื่องเตือนใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างคน ธรรมชาติ และจิตวิญญาณซึ่งยังคงเป็นมรดกล้ำค่าที่ต้องรักษาและส่งต่อเพื่ออนาคตที่งดงามของวัฒนธรรมท้องถิ่น

ดังนั้นกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะดังกล่าวยังสะท้อนความร่วมมือร่วมใจของผู้คนในการประกอบพิธีกรรม และการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น โลงศพแต่ละใบจึงไม่เพียงเป็นที่พักสุดท้ายของผู้ล่วงลับ แต่ยังเป็นเครื่องเตือนใจถึงสายใยระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งถูกหลอมรวมด้วยปรัชญาชีวิตที่เน้นการเคารพและอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนตลอดจนศิลปะการแกะสลักโลงศพของชาวเลอุรักลาไว้อาจไม่ได้มีคุณค่าเพียงในเชิงความงามแต่ยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงพลังเต็มไปด้วยความหมายเชิงสัญลักษณ์และเป็นอัตลักษณ์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และส่งต่อเพื่อคงความงดงามของภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ให้ยืนยาวในสายธารของกาลเวลาสืบไป

รายการอ้างอิง

- พระพิรุณภพ ธารพนาลี, จันทรีสม์ ตาบุลิง, พระมหาอินทร์วงศ์ อิสสรภาณี, ไพรินทร์ ฌันนา, อาเดช อุพันธ์, และ พระอธิวัฒน์ รตนวณโณ. (2563). จากปราสาทศพสู่ธรรมาสันล้านนา. *วารสารมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 17(3), 49-60.
- พิเชษฐ สายพันธ์. (2539). “นาคาคติ” อีสานลุ่มน้ำโขง: ชีวิตทางวัฒนธรรมจากพิธีกรรมร่วมสมัย. วิทยานิพนธ์ ศศบ. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัญลักษณ์ทางความเชื่อในศิลปะการแกะสลักโลงศพ ของชาวเลอุรักลาไวย์ อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

- ภรดี พันธธารกร, และ ชุศักดิ์ สุวิมลเสถียร. (2567). คุณค่าทางจิตวิญญาณของลวดลายหงส์
ในวัฒนธรรมอยู่เมืองอยู่ถิ่นเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์.
*วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา*, 18(2), 149-176.
- ละเอียด กิตติยานันท์. (2529). ศึกษาสภาพความเป็นอยู่และความต้องการ ที่เกี่ยวกับการ
ศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเล. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิสุทธิณี ธาปรัตน์. (2564). วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคใต้กับสวัสดิการของรัฐด้าน
ความมั่นคงของมนุษย์. *มจร การพัฒนาสังคม*, 6(3), 238-250.
- สุพิน วงศ์บุราคม. (2548). ชาวอุรักลาไวย์ในหมู่เกาะอาดัง-ราวี อุทยานแห่งชาติทางทะเล
ตะรุเตา จังหวัดสตูล. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Denzin. (2006). *Sociological Method: A sourcebook* (5th ed.). USA: Aldine
Transaction.
- Lane, P., Price, J., & Spencer, S. (2022). *The Last Journey: The Funeral Rites
and Cultural Needs of Gypsies and Travellers*. United
Kingdom: Anglia Ruskin University and Derbyshire Gypsy Liaison
Group.
- Seetaraso, T., Kutanan, W., Kampuansai, J., Muisuk, K., & Srikummool, M.
(2020). Unique genetic structure of Y-chromosomal lineage of the
Moken from the Andaman Sea of Thailand. *Chiang Mai University
Journal of Natural Sciences*, 19(4), 1042–1065.
- Srikummool, M., Srithawong, S., Muisuk, K., Sangkhano, S., Suwannapoom, C.,
Kampuansai, J., & Kutanan, W. (2022). Forensic and genetic
characterizations of diverse southern Thai populations based on
15 autosomal STRs. *Scientific Reports*, 12(1), 655. [https://doi.
org/10.1038/s41598-021-04646-1](https://doi.org/10.1038/s41598-021-04646-1)

Turner, V. (1967). *Forest of symbol: Acept of Ndembu Ritual*. Ithaca. New York: Cornell University Press.

บุคลากรกรม

แก้ว (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์) กนกกาญจน์ เมืองแก้ว (ผู้สัมภาษณ์). ณ เทศบาลตำบล
ศาลาด่าน อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2568.

ชาย (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์) กนกกาญจน์ เมืองแก้ว (ผู้สัมภาษณ์). ณ เทศบาลตำบล
ศาลาด่าน อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2568.

มะขาม (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์) กนกกาญจน์ เมืองแก้ว (ผู้สัมภาษณ์). ณ เทศบาล
ตำบลศาลาด่าน อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2568.

สมหญิง (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์) กนกกาญจน์ เมืองแก้ว (ผู้สัมภาษณ์). ณ เทศบาล
ตำบลศาลาด่าน อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2568

Received: January 22, 2025

Revised: March 22 2025

Accepted: March 26, 2025